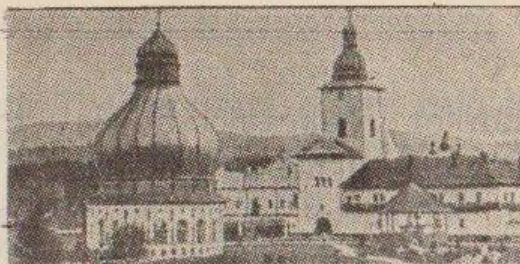

B.C.P. 5062/1408

I. P. S. PATRIARH NICOLAI
AL ROMANIEI

Sf. monastire Neamtu

VATRA NEAMULUI ROMÂNESC :

MONASTIRILE

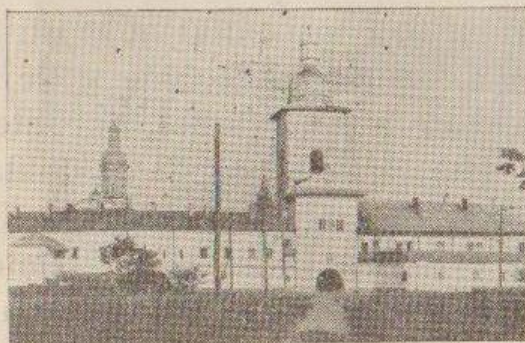
Nevoi grele pun la încercare, de câțiva ani, ființa Neamului și rânduiala de Stat. Oastea noastră, care a izbândit la hotarele dela Răsărit, luptă neconținut vitejește pentru Cruce și civilizație. Înăuntrul țării s'a pornit lucrarea de lămurire și statornicire a vieții obștești. Vremile de sbucium și înoire scot la iveală și virtuțile, și scăderile, atât la oameni, cât și la instituțiuni. Ca fiu credincios al Bisericii, Domnul Mareșal, Conducătorul Statului, a cercetat cu dreptate sporul așteptat cu înfrigurare din partea

slujitorilor duhovnicești de toată treapta, și cu nobilă răsfângere de cuget a binevoit să ne împărtășească gândurile Domniei Sale. Am fost bucuros să-i răspundem și să-i mulțămim pentru aceasta. În același spirit de înțelegere și prevedere de om de Stat, Domnia Sa s'a oprit, — cum ne-a comunicat Onor Minister al Cultelor cu adresa Nr. 34804/941, — și asupra monastirilor. Ritmul lor de viață înfățișează încetiniri care tulbură. Neputriviri întunecă o lume dela care se așteaptă mult. O reorganizare pare necesară. Și nevoile ne strâng de aproape. Am rugat pe Domnul Mareșal să binevoiască a se opri câteva clipe asupra răspunsului, pe care am avut datoria și onoarea să-l dăm patriotice și creștineștei Domniei Sale preocupări.

* * *

Mai bine de trei pătrimi din mănăstirile și schiturile Țării nu mai sunt, așa cum le-au urzit și înălțat înte-

meatorii: domnitori, boieri, negustori și români drept credincioasă. Câteva au fost dărâmate cu tunul, de dușmani în Transilvania, cu înveninată chibzuire din partea celor ce știau că distrug isvoare de viață românească; în Bucovina și în Moldova,

Monastirea Neamtu — Intrarea principală

cu furia oarbă a războiului distrugător și a setei de nimicire. Multe au fost prefăcute în case de nebuni și în temnițe pentru făcătorii de rele. Va fi vorba vreodată, dar spre lauda nimănui, despre Snagovul de altădată și despre Văcăreștii de astăzi ai Bucureștilor, unde ispășesc vinele ori așteaptă judecata cei fără rost sufle-

tesc. Galata lui Petru Schiopul este închisoare. Socola veacului al XVI-lea ca și Mărcuța Munteniei sunt case de nebuni. „Frumoasa“ Iașilor a stat pușcărie până au căzut la pământ clădirile. La Bucovăț, Plătărești și Mărgineni sunt pușcării. Din Pângărați și Dobrovăț au plecat condamnații când nu i-au mai putut adăposti încăperile. Gândurile de bine și de întrebuințare a mănăstirilor, socotite și altă dată fără rost și fără utilitate socială, au transformat în spitale Tismana, Bistrița, Brâncovenii, Pantelimonu, Brebu, Bisericanii, Slatina și atâtea altele din vechile cuprinsuri de rugăciune. Siliți să primească altă lege de cât aceea pe care au jurat, și nevoiți să cerșască, călugării și călugărițele au părăsit mai bine de trei sute de mănăstiri și schituri, unde au rămas stăpâne ploaia, vântul și pustiul. În câteva numai viața și râvna duhovnicească nu s’au dat bătute. Lipsiți de averea dăruită de ctitori, și de cea agonisită prin muncă, călu-

gării au primit, opt zeci de ani de zile, ca despăgubire, din averea ce li s'a luat, trei zeci de bani pe zi, iară în urmă șapte lei, (înzecit mai puțin decât se dă arestaților) pentru hrană și întreținere, pentru haine, pentru învățătură, pentru a crea artă și opere

Monastirea Neamtu — Biserica și stăreția

de cugetare, pentru a întreține locașurile sfinte și pentru a fi izvoare de pace și de folos obștesc. Astăzi li s'a sporit la 30 lei pe zi, adecă la trei sferturi de chilogram de pâne. O Comisiune a Monumentelor Istorice, cu mijloace nespuse de sărăcicioase, se străduiește să țină în picioare edificii glorioase, unele trecute în car-

tea lumii ca strălucite mărturii de civilizație. Țărănimea și lumea mai sărmană, ori mai legată de trecut, a orașelor, nu le uită și nu le ocolește. Inchinători răsleți caută acolo liniște și mângâere. Adevărate pelerinaje duc Banatul și părțile ungurene la Hodoș-Bodrog de Sfânta Maria. La acelaș praznic se umple Paserea Bucureștilor de lume, venită pe jos dela mari depărtări și, la aceeaș vreme, nu mai e loc la Văratecul Neamțului și Celicul Tulcei. Cu o săptămână înainte de Înălțare, pornește țărănimea Bucovinei și se mișcă plaiurile Moldovei spre monastirile Neamțului. Mai de mult veniau și mulți Transilvăneni și Basarabeni. Ei cutreeră pe jos, și pe orice fel de timp, dela Slatina la Râșca, dela Râșca la Secu, Sihăstria și Sihla, la Agapia, Văratec și Bistrița. Poposesc la fiecare schit, aduc daruri și se roagă. De Joia Înălțării sunt toți la Neamțu. Umplu bisericile, ogrăzile și tăpșanele. Liturghia se săvârșește, pentru ei și pentru toți, afară. Preoții

mărturisesc, comunică și fac slujbele de cerere și de vindecări. La Sfântul Gheorghe din Suceava și la Metropolia Iașilor este pelerinaj continuu. Lumea de sus, cu oarecare învățătură și cunoștințe ale Apusului, „vizitează” sfintele monastiri, în graba unui drum

Palatul patriarhal din monastirea Neamțu

de vară, ori a unei călătorii întâmplătoare, află puține, judecă multe, se întristează ori se indignează, și cere prefaceri mari.

* * *

Biserica noastră creștină ortodoxă cu cele două oștiri duhovnicești ale sale, cea de front — preoțimea de

mir, — și cea de geniu — călugări-
mea, este înseși făuritoarea neamului
acestuia românesc.

La începutul veacului al II-lea al
erei noastre, s'a produs ciocnirea în-
tre Daci și Romani. Dacii, popor
dârz și viteaz, au ținut piept năvăli-
torilor, dar în fața uriașului n'au
putut rezista. Războiul se termină cu
înfrângerea Dacilor. Aceștia au căzut
mulți în războiu. Căpeteniile lor, ca
să nu cadă în mâinile învingătorilor,
au preferat să moară. Mulți din cei bo-
gați au fugit peste hotare. A rămas pe
loc însă masa poporului de rând. Spre
a completa golurile, stăpânirea roma-
na a poruncit să vină coloniști din impe-
riu, cărora li s'au acordat privilegii,
între care și toleranța religioasă. A-
tunci au venit coloniști din Tracia,
Iliria, coastele Asiei Mici, etc. Au
venit, însă, mai cu seamă cei ce erau
prigoniți în imperiu, și prigoniți erau
creștinii. Au venit deci foarte mulți
creștini cu preoții lor, și s'au așezat
printre Daci. Astfel s'au pomenit ală-

turea două elemente, care suferiseră din partea Romanilor : coloniștii creștini și Dacii. Imprejurarea aceasta

I. P. S. Patriarh Nicodim, plecând dela Palat pentru ca să asculte slujba sfintei liturghii

i-a făcut să se împrietenească între ei.

Însă cei veniți erau în marea lor majoritate Traci. Tracii însă erau înrudiți cu Dacii, vorbeau aceeași limbă,

și acesta a fost un alt motiv de apropiere între coloniști și Daci.

După aceea, din punct de vedere religios, Dacii erau monoteiști, credeau în viața viitoare și în nemurirea sufletului. La fel erau și coloniștii creștini: monoteiști, credeau în viața viitoare și în nemurirea sufletului. Aceasta a fost un nou motiv de apropiere între cele două elemente etnice. Și aceste motive de apropiere au dat putință preoților creștini să propovăduiască printre Daci Evanghelia, și așa au început a converti pe Daci la creștinism. Creștinarea Dacilor a dat putință încuscriei între Daci și coloniști, și așa s'a început contopirea celor două elemente etnice, care contopire s'a urmat lent, sub stăpânirea romană, până la anul 250 după Hristos.

La această dată, stăpânirea romană, din pricina năvălirii barbarilor, a retras legiunile și funcționarii din Dacia. Populația însă, în marea ei majoritate, a rămas pe loc sub condu-

cerea micilor funcționari și mai ales a preoților. Dacii n'au putut să plece după cotropitorii lor, ci încă s'au bucurat de plecarea acelora, socotindu-o ca o pedeapsă dela Dumnezeu pentru cei ce le cotropiseră Țara. Coloniștii creștini nu au putut să

Vederea generală a palatului Patriarhal

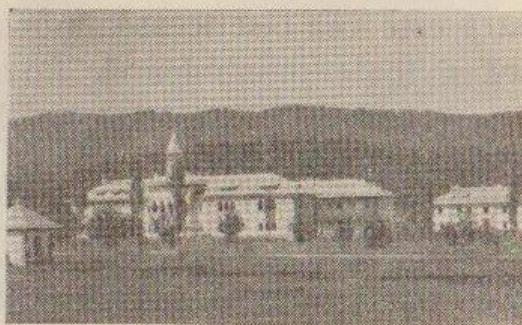
plece nici atâta, căci în imperiu prigoana în contra creștinilor se urma și s'a urmat până la Constantin cel Mare.

Dar ce au făcut Dacii și coloniștii? S'au lipit mai bine unii de alții în fața puhoaielor de barbari și s'au retras la locuri tari, în munți. Procesul de creștinare a Dacilor și de contopire cu

coloniștii, s'a urmat mai departe o mie întreagă de ani, dela 250 la 1250. Și când, în veacul al XIII-lea, s'a ridicat negura istorică, nu s'au mai găsit nici Daci, nici coloniști, veniți din imperiul roman, ci un popor nou, cu o limbă bine formată, daco-romană, cu o religie ortodoxă bine organizată, și constituit în cnezate, voivodate și principate, sub cneji, voivozi și principii, ridicați din sânul acestui popor. Că aceștia erau, în adevăr, Daco-Romanii de dinaintea năvălirii barbarilor, ne-o dovedește faptul că structura sufletească și limba erau daco-romane, iar înfățișarea de dinafară era curat dacă, aidoma ca a Dacilor de pe columna lui Traian din Roma.

Toată această operă de contopire a celor două elemente etnice în unul singur, toată cultivarea sufletească a noului popor, în lungul period de 1200 ani, se datorește evanghelizării și deci muncii Bisericii creștine ortodoxe, desfășurată prin preoți și

prin călugări singurateci sau duhovnici de curte și prin călugări de prin schituri și mici monastiri. Că lucrurile stau așa, ne-o dovedesc faptele ce au urmat apoi. Indată ce poporul românesc și conducătorii lui, voievozi și principii, au avut parte de

Seminarul călugăresc din mănăstirea Neamtu

o viață mai tihnită și statornică, s'au apucat și au ridicat, pe tot cuprinsul principatelor lor, biserici frumoase și mănăstiri mărețe, pe care le-au înzestrat din belșug cu averi și cu tot felul de mijloace.

Pentru ce? Din recunoștință pentru ceea ce Biserica făcuse în folosul neamului acestuia, și cu nădejdea că

Biserica va continua opera sa de cultivare și evanghelizare a poporului acestuia. Și Biserica nu s'a desmințit. Ea și-a continuat lucrarea, cum se dovedește prin aceea, că toată cultura noastră de bază, toată literatura noastră veche sunt de origină bisericască și monastirească, toată arta noastră este cea bisericască-monastirească și toate monumentele noastre sunt bisericile și monastirile. Chiar astăzi, după epoca de necredință, ce a bântuit și a despoiat monastirile de slavă, zidurile și riznițele lor, cuprinsul fiecăreia mărturisește strălucirea de altădată.

Monastirile, cum se vede, sunt mai vechi decât Statul. Ele au lucrat o mie întreagă de ani, înainte de a fi Statul, la făurirea neamului nostru românesc și, astfel, Biserica noastră, prin preoțimea și monastirile ei, este cu drept cuvânt mama poporului nostru, nu numai din punct de vedere duhovnicesc, ci și etnic. În fața Ei acest neam trebuie să se plece cu

recunoștință fiiască, ca în fața unei
mame bune și duioase.

* * *

Rod al unor inspirațiuni de duh
și bărbăție, monastirile au ajutat apoi
la formarea statelor românești. Ele

Tipografia bisericească din monastirea Neamțu

au luminat și hrănit, dealungul vea-
curilor și împotriva tuturor vrăjma-
șilor, conștiința românească și con-
știința creștinească. Ele au fost, în-
cepând din al XIII-lea și al XIV-lea
veac, modele de gospodărie, școale
de carte și ateliere de artă. Din ele
au ieșit meșteri pietrari și zugravi cu
chemare, caligrafi de manuscrise și

sculptori, scriitori de anale, traducători și fauri ai limbei noastre românești. Civilizația românească a avut drept leagăn monastirea. Călugării au fost gospodari, oameni de știință, artiști și educatori. Din ele s'au recrutat cei mai mulți și cei mai însemnați ierarhi ai țării: mitropoliți și episcopi, precum și mulțime de alți slujitori ai Bisericii. Și toate s'au petrecut pe temeiul și în hotarele unei legi, isvorâte din cugetul Sfântului Vasile cel Mare, învățatul părinte al călugărimii răsăritene.

Pentru cine studiază cu nepărtinire viața acestei instituțiuni, o dată și o pricină se vădesc a fi la obârșia căderilor și neliniștei de astăzi. Pricina este **amestecul statului și secularizarea averilor monastirești**. Iar data se desparte de înfăptuirile mari ale vremii și se leagă de **valul de ateism și de dispreț față de Biserică**, boală grea, ale cărei urmări nu-s toate șterse. Faptul răsare limpede. Monastirile lui Mircea cel Bă-

trân, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Rareș, Mihai Viteazul, Brâncoveanu și ale atâtor altor voievozi

Sfântul Vasile cel Mare

aveau soboare de Români. Lumina lor a fost totdeauna statutul Mare-lui Vasile, iar împrejurările au fost

mai grele poate ca astăzi. Călugării aveau însă mijloace de muncă și mijloace de cultură, puse la îndemână de către domnitori, boeri, negustori și lume smerită, **cu jurământ și blestem greu pentru cine le va atinge vreodată.** Călugării aveau cu ce zidi locașuri de închinare, puteau aduce profesori și meșteri, cumpărau pergament și aur pentru înflorat miniaturi, culori pentru zugrăvit cuprinsurile, argint și aur pentru candelere, ripide și evangheliare și mătăsuri pentru broderii. Cu bani, călugării au întemeiat spitale și case de sănătate. Numai la monastirea Neamțului erau trei din cele mai mari din România până mai dăunăzi ; și anume, unul de bătrâni, unul de boale obișnuite și unul de boale mintale. Apoi farmacii, fabrici de postav, crescătorii de vite, livezi de pomi și stupine. Ei știau, dela Marele Vasile, și n'au uitat niciodată lucrarea socială și folosul obștesc, **deși nu aveau dreptul să pună**

vreodată pe acelaș, ori pe al doilea plan, rugăciunea și închinarea, datoriile cele mai mari și dintâi ale călugărilor, adevărata lor operă socială.

Când Statul a luat mijloacele de lucru, dăruite monastirilor de ctitori și puse sub paza lui Dumnezeu și a

Farmacia și spitalul de bătrâni din mănăstirea Neamțu

celui mai greu blestem, Statul a spus călugărilor: „Rugați-vă! Vedeți-vă de cele duhovnicești! Averea o chivernisesc eu și vă voi da tot ce vă trebuie!“ Și în Decretul de Secularizare a monastirilor naționale No. 4381, publicat în Monitorul Oficial

No. 68 din 10 Iunie 1859, dispune: „Să se întocmească bugete suficiente pentru monastiri din veniturile averilor secularizate, atât pentru întreținerea monastirilor și a așezemintelor culturale ale lor, cât și pentru întreținerea călugărilor.... Ministerul Cultelor va avea **pururea** grijă de toate acestea, ca să nu se atingă actele ctitoricești ale fondatorilor“. Dar curând, decretul a rămas literă moartă și monastirilor li s'a dat, cum s'a văzut mai sus: treizeci de bani pe zi pentru hrană și cincizeci de lei **pe an** pentru îmbrăcăminte. Acestea în schimbul averii de miliarde și a milioane de hectare pământ arabil, cum și a celor peste două milioane hectare de pădure, pe care și astăzi le deține Statul și nu se îndură să dea monastirilor nici măcar lemne de foc, decât numai cu mare greutate și pe sponci.

Astfel statul a luat averea monastirilor, a secularizat școlile bisericesti și a zdruncinat orice pu-

**tință de viață culturală și orice
creștere temeinică a viitorilor**

Friza ctitorilor din biserica episcopală
dela Curtea de Argeș

**preoți și călugări, iar acum tot
biserica și monastirile sunt făcute
vinovate de starea rea a lucru-**

rilor. Statul nu-și vede vina, ci o aruncă pe alții.

Opt zeci de ani de zile, călugării s'au rugat, însă n'au renunțat nici la activitatea culturală și gospodărească. Impotriva sărăciei și a tuturor piedicilor, călugării au rămas păzitori ai monumentelor istorice și ai tradiției. În monastirile noastre se adăpostește cântarea bizantină, câtă a mai rămas în lume, și după care umblă cu stăruință și mari eforturi lumea bisericească și culturală a Apusului, și care e așezată în temelie cântului nostru popular. În monastiri se brodează pe alocuri, ca în cel de al XVI-lea veac: se țese șiac și mohair. La Secu și la Neamț, pâlpaie încă meșteșugul sculpturii în lemn, iar în vatra din nou împlinită a Neamțului, o tipografie, condusă de călugări, tipărește lucrări de cultură în românește, slovenește, grecește și franțuzește, ca în cea mai bună tipografie din București. Și vrând tuturor toate să le facă, călugării și călugărițele au alergat în răz-

boiul întregirii, și azi în războiul Crucii, și au dat ajutor în spitale, ori au lucrat acasă îmbrăcămintea de iarnă a ostașului, cu credința și sporul unei adevărate rugăciuni.

* * *

Științele acestea, sunt și ale Domnului Mareșal, Conducătorul statului.

Vederea monastirei Secu, pendinte de Neamț

Domnia sa cunoaște tradiția. Dar sunt mulți iubitori de prefaceri și aceștia sunt, de obicei, străini de tradiție, începători și, în legătură cu mănăstirile, aceștia pornesc dela o cunoștință ștersă a tot ce a fost, și

dela comparația cu Apusul. Apusul are însă altă tradiție, alte întocmiri, care nu se potrivesc la noi, și cu totul alte mijloace. Acolo nu există numai un singur ordin călugăresc, ca'n Răsărit, ci peste trei sute de ordine de călugări și tot atâtea de călugărițe.

Nevoile au adus astfel întemeerea a peste șase sute de ordine călugărești, fiecare cu temeiul și ținta lui. Ordinul Sfântului Benedict datează din prima jumătate a veacului al VI-lea, și membrii lui își închină viața muncii cărturărești-erudite. Ordinul Sfântului Francisc d'Assisi durează din al XIII-lea veac, și membrii lui închină munca ajutorării săracilor, întemeind spitale și așezăminte de binefacere. Acela al Oratoriului, întemeiat de Sfântul Filip din Neri, în veacul al XVI-lea, și organizat de Cardinalul De-Berule, urmărește înălțarea preoției la un rang înalt de cultură și de distincțiune sufletească. Călugării iezuiți se devotează muncii

științifice și profesionale, și organizează colegii pentru tinerime. Trapiștii se închid în liniștea singurătății pen-

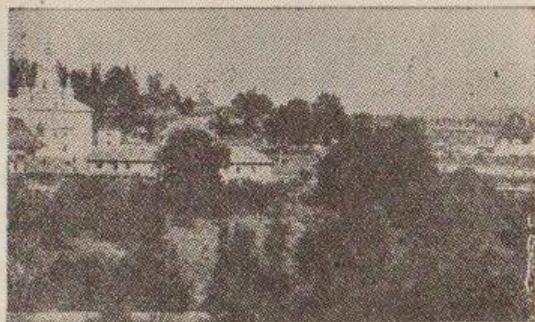
Epitaful dela Cozia (1396)

tru a-și mântui sufletul. Alte ordine sunt create și educate anume pentru îngrijirea bolnavilor, pentru misionarism, pentru evanghelizarea sălbatecilor, etc.

Peste tot, și la fiecare din aceste numeroase organizații, grija sufletului primează. Rugăciunea este principala ocupație, rugăciunea sinceră, fierbinte, pentru toți, și pentru ei înșiși. Și nimeni nu a putut să abată din cale râvna acestor organizații călugărești. Puterea suverană a Papei, Regii, nobilimea și credincioșii au ajutat pe călugări să-și țină „votul“ și să-și urmeze calea. Starețul este stăpân în monastire, iar provincialii, inspectorii și generalul ordinului, singuri oblăduitori în toate așezările lui. Episcopii nu au nici un drept în administrația monastirilor. Ei au cu acestea numai legături de ordin liturgic și strict duhovnicești.

La noi, monastirile sunt toate ale ordinului Sfântului Vasile. Un statut, alcătuit pentru toate vremile, și o experiență de mai bine de cincisprezece veacuri au fost pe încetul date la o parte. Lipsite, cu forța, de mijloacele de muncă, ele au fost legate de o îndoită administrație și condu-

cere: aceea a Ministerului Cultelor și aceea a Episcopului eparhiot. Pe modesta lor zestre, agonisită după secularizare cu muncă grea și datorită generozității credincioșilor, și-a aruncat ochii toată lumea învățată să trăiască din avutul altuia. Pământurile au fost închiriate ori trecute la alții. Icoanele și obiectele de artă luate pentru colecții publice ori parti-

Schitul Vovidenia pendinte de Neamțu

culare. Călugării și călugărițele au fost puși să-și calce jurământul, și înregimentați la servicii afară din monastirea, pe care cu jurământ nu trebuie să o părăsească niciodată. Soborului i s'a răpit independența,

și starețului orice drept. Puținele clădiri mai de seamă, rămase în picioare din vremi, ori ridicate din râvna celor de azi, au chemat luarea aminte a Statului și a unor oameni, dese ori bine intenționați: s'au instalat în ele școli de meserii, școli militare, ori altfel de instituțiuni, de bună seamă foarte folositoare, dar nepotrivate cu mănăstirile de călugări și de călugărițe, unde se cere singurătate, meditație și depărtare de lume.

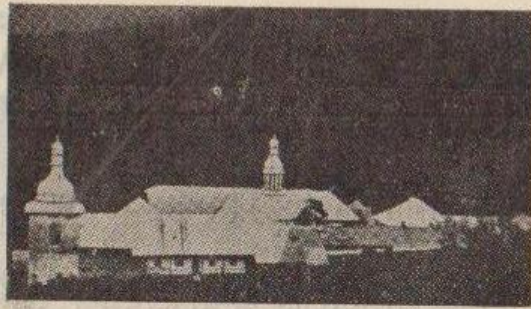
Statutul Sfântului Vasile este constituția călugăriei răsăritene. El a adus strălucirea vieții mănăstirești din trecut. El poate și trebuie să fie izvorul și temelul organizării vieții călugărești și în Statul nou Românesc.

O cercetare a principiilor acestui statut se impune.

* * *

„Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe

voi.“ Cu aceste cuvinte ale Mântuitorului (Matei XI, 28), își deschide Sfântul Vasile cel Mare tratatul lui de viață călugărească. „Ori cine“ — adaugă el — „și-a pus în minte să

Schitul Sihăstria, pendinte de Neamțu

asculte de Iisus Hristos și să petreacă în lipsuri, departe de grijile și sbuciumul vieții, e cu adevărat om de admirat.“ Sfântul Vasile proclamă libertatea omului de a-și alege felul de viață și de a trăi în rugăciune și meditație, și aceasta într'o epocă de severă disciplină romană și în pragul marilor prefaceri, izvorâte din

invaziile barbarilor. Sfântul nu înțelege să sprijine pe cei ce dezertează dela datoria lor de membri ai unei familii, de cetățeni ai Statului și de soldați ai împăratului. El precizează că e vorba de cei ce se retrag din lume pentru a sluji lui Dumnezeu. „Dacă cineva vrea să-mi slujească Mie, Mie să-Mi urmeze. Acolo unde voi fi Eu, va fi și sluga Mea“, — a zis Mântuitorul. Slujba lui Dumnezeu e grea. Ea nu impune numai îndatoriri de curățenie sufletească, discreție, tăcere și înălțare prin rugăciune, ci și munca fără preget și fără gând de răsplată. Sfântul Apostol Pavel, amintește Sfântul Vasile, a lămurit limpede că „cel ce nu lucrează, nici să nu mănânce“. „Munca în mănăstire“, citim mai departe, în cel de al XVII-lea capitol al statutului călugăresc, „nu-î folositoare numai pentru mortificarea trupurilor noastre, ci și pentru a ne împlini datoria de iubire către aproapele nostru“. În adevăr, prin munca noastră, Dumnezeu dăruiește

fraților noștri lipsiți cele de nevoie. Călugării sunt obligați să muncească din plin și din toată inima. Scopul vieții spirituale nu e fuga de muncă, ci concentrarea puterilor pentru a produce mai mult și mai bine. Produsele muncii sunt destinate celor în

Schitul Sihla, pendinte de Neamțu

lipsă, și se socotesc daruri făcute lui Dumnezeu. Munca, în înțelesul modern de folos obștesc, e în atâta cinste la Sfântul Vasile cel Mare, încât el se ocupă în chip special de călugării ce vor să fugă de muncă sub pretextul rugăciunii și al meditației. „Oricând vă puteți ruga“ — zice sf. Vasile — „chiar în vremea

unei lucrări grele“. „Rugați-vă mereu dar munciți zi și noapte“, a zis sfântul Apostol Pavel, pe care îl citează sfântul Vasile cel Mare. „E cinstit și frumos“, explică Sfântul, „să munciți orice, dar poate că e mai potrivit cu viața călugărească să se ocupe cineva cu arhitectura, cu sculptura, pictura, lucrul metalelor, etc. și cu agricultura“.

Dacă munca este în atâta cinste la întemeetorul călugăriei răsăritene, dacă el singur, cu Grigorie, colegul său dela înalta școală de filosofie din Atena munceau greu și cărau și lemne din pădure; dacă Sfântul Vasile înalță așa de sus munca de folos obștesc, ale cărei roade se dăruiesc celor lipsiți, în numele Domnului și întocmai cum ar fi dăruite lui Iisus Hristos, se vede că nu-i nevoie de lume din afară, care să se mute în mănăstire și să facă o muncă ori alta în locul călugărilor. Este evident, pe de altă parte, că și **dreptul pe care îl are călugărul de a trăi departe de lume,**

și acela de a i se recunoaște lucrul lui călugăresc, rugăciunea și munca de folos creștinesc, poruncesc laolaltă și cu putere respectul libertății cugetului și acela al activității lui. Legea mănăstirii impune, în al doilea rând, călu-

Monastirea Varatec, din jud. Neamț

gărilor să trăiască în locașul pe care și l-au ales și să nu-l părăsească până la ultima lor suflare. Pe această lege jură toți cei ce-și închină viața monahismului.

În anumită latură a vieții bisericesti și a celei mănăstirești, sunt și regulamente de origină civilo-bisericască ori civilo-monastică. În latură

rea fundamentală stau însă Evanghelia și Pravilele Sfinților Părinți, printre care se așează și statutul Sfântului Vasile cel Mare. Acestea nu numai că nu se pot revizui, dar nici nu se pot atinge. Iar dacă se ating cumva, nu mai avem Biserica și nici monahismul ortodox pe temeliile lor, ci improvizații necanonice și instituții cu totul șubrede, cum sunt bisericile eretice, sau cum vor ajunge mănăstirile, pe care le-am scos de sub rânduiala lor, și acum nu plac nimănui.

Se vede dar cât de nepotrivită e măsura de a introduce instituțiuni lumești în viața mănăstirească, și cât de greșită și nelegiuită este și aceea, de a scoate pe călugări și călugărițe din mănăstirile lor pentru a-i transforma în sanitari și surori de caritate. **Rugăciunea și viața de muncă în mănăstire rămân legea supremă.** Statul nu poate călca o lege a Bisericii și nici ajuta pe nimeni să o ocolească. El poate face singur, sau prin mijlocirea inițiativei private ceea ce a

făcut Apusul, și anume, să întemeeze ordine speciale de frați și surori de caritate, cu jurământ și statut anume. Și sprijinul Bisericii nu poate să lipsească, și nu va lipsi.

* * *

Iată acum și puține cuvinte cu pri-

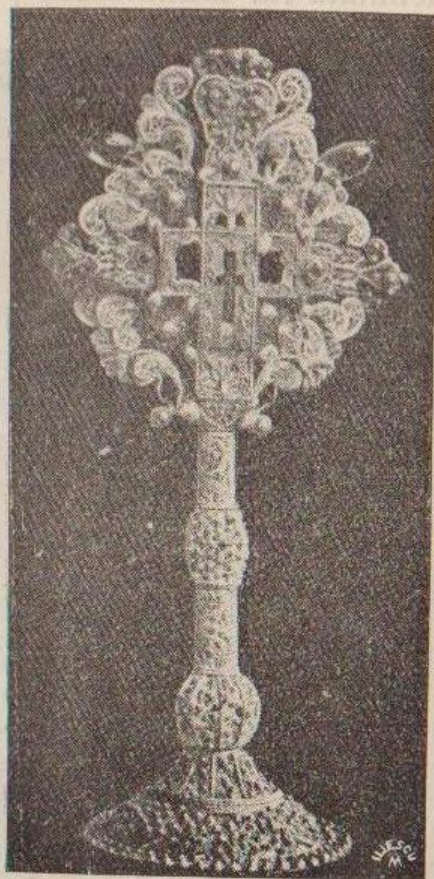
Biserica „Adormirea“ din monastirea Varatec

vire la organizare, ori revizuirea organizării călugărești. Cugete bine intenționate au vorbit de un **episcopat al mănăstirilor**. Acesta ar fi un lucru anticanonic. Nu există nicăeri, și nu a existat niciodată. Episcopul mănăstirilor ar fi un episcop cu puteri, pe

care nu le are nici Papa Romei. Mănăstirile fiind așezate în diferite eparhii ale Țării, el ar avea o jurisdicție „sui generis“. Avem, din nefericire, una de acest gen și anume aceea a Episcopului Militar, anticanonică și aceasta și turburătoare de ordine. Episcopatul mănăstiresc ar însemna apoi o unificare forțată a întregii Țări, în această privință, și ar înăbuși orice originalitate și emulație. Cum ar cunoaște apoi și cum ar supraveghea episcopul cele mai bine de trei sute așezări călugărești, aflate azi în ființă și risipite prin codri, văi de munți și ponoare, în Oltenia, Muntenia, Moldova, Basarabia, Bucovina și Ardeal? Și ce anume administrație centrală i-ar trebui, câți factori de informare și câți inspectori de control?

Mănăstirile și schiturile Țării n'au fost întemeiate de Stat, și în chip legitim, nu pot fi desființate de acesta. Cele mai mici și mai puțin cunoscute, ascunse în păduri ori în fund de munți, înfățișază un crâmpel din viața

neamului nostru și, de multe ori, un monument ori un tezaur de artă.

Cruce în filigran, de aur și argint,
împodobită cu mărgăritare

Toate sunt, până astăzi, în ciuda împrejurărilor și a lăsării, adevărate oaze

de civilizație, altare de rugăciune și
vetre de gospodărie. Alături de can-
dela închinată lui Dumnezeu, pălpâie

Scoarță la o Evanghelie de Neamț
ferecată în argint

pretutindeni ori se înalță vie și fla-
căra mândriei românești.

Ba sunt și locașuri de evanghelizare și case de milă evanghelică. Acolo, departe de lume, au în împrejurimi muncitori în pădure și păstori de turme în pășunile întinse de pe meleaguri. Toți aceștia în acele lăcașuri ascultă dumnezeieștile slujbe, aud sfaturile evanghelice și se bucură și de o îndulcire prin potolirea foamei din modesta masă a monahilor. Afară de asta, călătorii trecători pe acolo găsesc la vreme de sară o găzduire și o ospățare modestă. Iată operă socială a schitului sau a colibeii pustnicești. Și toate acestea, ca și traiul călugărilor și întreținerea lăcașului sunt din munca de zi și de noapte a monahilor, că doar nu se va putea spune, că trăesc din cei treizeci lei, ce li se dă ca subvenție. Și apoi această subvenție nu e o pomană, ci o despăgubire ridiculă a averilor luate.

Mănăstirilor li s'au luat averile dăruite de ctitori. Ele pot trăi prin mărinimia credincioșilor și mai ales prin munca călugărilor. **O singură refor-**

mă este necesară. Dacă nu li se pot da înapoi din averile luate mijloace pentru lucruri mari, **să li se lase libertatea de a trăi după canoe și în legea lor, care este statutul sf. Vasile cel Mare.** Călugării vor munci și vor câștiga, vor chivernisi și vor avea. Să fie însă cât mai puțin amestec de dinafară. Numai în acest chip vor fi și ei mulțamiți și Țara; și lumea de dinafară răsplătită cu bucuria de a vedea înflorind o instituție, pe care numai amestecul cel de dinafară a putut-o turbura ori opri din mersul ei.

Cinstirea înțelegătoare și sinceră a instituțiilor glorioase ale trecutului constituie garanția viitorului. Ea înalță oamenii nesfârșit mai sus decât înoririle. Ea prețuește cât o închinare neamului și cât o rugăciune bine primită la Dumnezeu.

ADAOS

Am spus mai sus, că toate daniile-voevodale și ctitorești, făcute monastirilor, au fost întărite cu hrisoave, în care se cuprind grele blesteme pentru ceice le-ar atinge. Dăm aicea un asemenea hrisov al lui Alexandru cel Bun, Domnul Moldovei, dela anul 1429. Iată-l:

„Cu mila lui Dumnezeu, Eu, robul stăpânului meu Iisus Hristos, Alexandru Voevod și Domn a tot pământul Moldovei, și cu bine credincioasa doamnă Marina, bine am voit, cu toată a noastră bună voie, și cu ajutorul lui Dumnezeu, ca să înoim și să întărim monastirii dela Neamțu a Înălțării Domnului și am adaos ei dintru a noastră avere, pe

cât să poată trăi ceice se află într'însa: Balta asupra Nistrului, ce se numește Zahorna cu gârlele sale, și Prisaca dela Zahorna.... **ca să-i fie uric cu tot venitul nestrămutat niciodată în veci**, pentru sănătatea noastră și pentru pomenirea născătorilor noștri, ce cu sfințenie s'au odihnit...

„Iar după a noastră viață, cine va fi domn pământului nostru, fie din copiii noștri, sau din neamul nostru, sau pe cine Dumnezeu va alege ca să fie, unul ca acela să nu aibă a strămuta a noastră danie, ci mai vârtos să o întărească, pentru că am dat și am făcut noi cele mai sus scrise cu tot gândul nostru cel bun. Iară cine ar vrea ca să le strămute pre acelea, sau să sfătuească spre a le strămuta: unul ca acela să fie blestemat de Domnul Dumnezeu, și de preacurată Maica Sa, și de patru sfinți Evangheliști, și de doisprezece sfinți și Verhovnici apostoli, și de treisute optsprezece sfinți și de Dum-

nezeu purtători părinți dela Niceia, — și să fie asemenea lui Iuda vânzătorul și lui blestematul Arie, și să aibă parte cu ceice au strigat asupra stăpânului Hristos : „sângele Lui să fie asupra lor și asupra copiilor lor“.

„Iar spre mai multă întărire a celor de mai sus scrise, am poruncit slugii noastre cei credincioase, lui Neagoe logofătul, că să scrie și să spânzure pecetea noastră la acest uric al nostru.

„In Suceava. Anul 6937 Septembrie 1. (1429)“.

(ss) *Alexandru Voevod.*

De asemenea blesteme sunt însoțite toate hrisoavele de danie Voevodale și toate actele de ctitorie ale donatorilor. Ceice nu cred în Dumnezeu, nu au dat luare aminte nici blestemelor, dar prin asta nici Dumnezeu nu cade de pe scaunul său, nici blestemile nu-și pierd puterea lor. Cine a urmărit soarta celorce

s'au atins de danii, a putut vedea limpede soarta lor.

Dar au fost și oameni, care s'au ferit de blesteme. Așa se spune, că după luarea Bucovinei, la oarecare interval sau ivit amatori să pună mâna pe averile monastirești de acolo, și au propus împăratului Austriei să secularizeze acele averi. Impăratul a cerut lămuriri de unde provin acele averi. I s'a spus că sunt din danii. Dar când i s'au prezentat documentele și a văzut blestemele, a zis, — apărându-se cu amândouă mâinile — „mie nu-mi trebuie blesteme“, și a poruncit să se înființeze fondul religionar, prin care toate bunurile monastirești din Bucovina au fost lăsate în folosul Bisericii bucovinene.

Iată un act de respect față de testamente, dar și de mare cumițenie.

Să luăm aminte!